

Міністерство освіти і науки України
Вінницький національний технічний університет

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

для самостійної підготовки до практичних занять
із дисципліни

«Україна в Європі і світі»

для студентів денної
форми навчання
(всіх напрямів підготовки)

Вінниця
ВНТУ 2017

Рекомендовано до друку Методичною радою
Вінницького національного технічного
університету Міністерства освіти і науки
України (протокол № 10 від 21 червня
2017 р.)

Рецензенти:

Денисюк С. Г. – доктор політичних наук, професор
Зинько О. В. – кандидат історичних наук, доцент

Методичні вказівки для самостійної підготовки до практичних занять із дисципліни «Україна в Європі і світі» для студентів денної форми навчання всіх напрямів підготовки / Уклад. В. О. Корнієнко. – Вінниця : ВНТУ, 2017. – 44 с.

У методичних вказівках визначається мета і завдання курсу «Україна в Європі і світі», наводяться тематика та сітка годин курсу. Для полегшення самостійного вивчення дисципліни наводиться список рекомендованої літератури.

Методичні вказівки призначені для студентів всіх бакалаврських напрямів денної форми навчання.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
ТЕМАТИКА ТА СІТКА ГОДИН КУРСУ «УКРАЇНА В ЄВРОПІ І СВІТІ».....	5
ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ	6
ОСНОВНІ ПИТАННЯ ДЛЯ ЗАЛІКУ ІЗ ДИСЦИПЛІНИ	34
ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ, УМІНЬ ТА НАВИЧОК СТУДЕНТІВ.....	36

ВСТУП

Мета викладання дисципліни полягає в опануванні студентами навчального курсу, вивчення основних особливостей виникнення, розвитку і трансформації євроантлантичної інтеграції, проблем і тенденцій її розвитку, сучасної співпраці України з країнами Європейського Союзу та НАТО і перспектив її вступу до цих організацій.

Основними завданнями дисципліни є вивчення: витоків інтеграційних процесів у післявоєнній Європі, утворення ЄС та НАТО, процесів їх розширення і трансформації; основних моделей європейської політичної системи, провідних положень Договору про запровадження Конституції для Європи та інших складників правової системи ЄС; критеріїв, проблем та перспектив вступу до ЄС та НАТО; співпраці України з Європейською спільнотою.

В результаті вивчення курсу здобувачі повинні:

знати історію й основні чинник створення Європейського союзу, його основних досягнень і критеріїв вступу до ЄС країн-претендентів; сутність європейських цінностей, як чинника сучасних євроінтеграційних процесів;

вміти використовувати набуті знання в контексті політичного прогнозування.

Поточний та підсумковий контроль знань студентів проводиться шляхом фронтального, індивідуального чи комбінованого опитування під час практичного заняття, колоквіумів, тестування, заліку.

На позааудиторну роботу виноситься вивчення окремих проблем курсу, підготовка до практичних занять, колоквіумів, тестування, заліку, виконання індивідуальних науково-дослідних завдань (підготовка доповідей на щорічну науково-теоретичну конференцію викладачів, співробітників та студентів ВНТУ та інші науково-технічні конференції та семінари, підготовка наукових публікацій).

Мета, поставлена перед собою авторами, визначає і структуру методичних рекомендацій. Вони містять:

- тематику та сітку годин курсу;
- методичні рекомендації щодо підготовки до практичних занять;
- список літератури, рекомендованої до використання при підготовці до тієї чи іншої теми.

**ТЕМАТИКА ТА СІТКА ГОДИН КУРСУ
«УКРАЇНА В ЄВРОПІ І СВІТІ»**

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	усього	у тому числі		
		лек.	сем.	с.р.
Тема 1. Розуміння сутності євроінтеграції та її логіка	7	2	1	4
Тема 2. Створення та еволюція ЄС	7	2	1	4
Тема 3. Механізми європейської взаємодії	7	2	1	4
Тема 4. Україна і Європейський союз: основи співробітництва	7	2	1	4
Тема 5. Участь України в міжнародних організаціях	8	2	1	5
Тема 6. Виникнення і еволюція Північно-Атлантичного альянсу (НАТО)	8	2	1	5
Тема 7. Структура та основи функціонування НАТО	8	2	1	5
Тема 8. Україна — НАТО: стан, проблеми та перспективи взаємовідносин	8	2	1	5
Усього годин	60	16	8	36

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ

ТЕМА 1. РОЗУМІННЯ СУТНОСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ ТА ЇЇ ЛОГІКА

План

1. *Практична природа євроінтеграції*
2. *Поняття європейських цінностей*
3. *Євростандарти та проблема вибору для України*
4. *Міфи євроінтеграції*

1. Практична природа євроінтеграції

Насамперед, визначаючи сутність цього питання, студент повинен визначити основні передумови євроінтеграції, які в цілому прийнято поділяти на економічні, політичні та ідеологічні. Для більш повного розуміння проблеми, рекомендуємо звернутися до джерел [6](#) і [15](#) (через гіперпосилання). Щоб в цілому зрозуміти процеси, які відбувалися в Європі у ХХ ст. й поступово привели до утворення Європейського Союзу, рекомендуємо передивитися відео ([17](#)). Слід також усвідомити базові правові основи, головні етапи євроінтеграції, які являють собою послідовність конкретних взаємодій європейських держав одне із одним в процесі утворення, насамперед, економічного союзу між ними ([5](#), с. 9). Слід розрізняти таку категорію, як ступінь євроінтеграції — вона визначається сьогодні трьома типами угод, які в цілому визначають характер цього процесу ([4](#); [11](#)).

Студенти повинні розуміти також що представляє собою характер євроінтеграції, принципи, мета та темпи євроінтеграції ([5](#), с.10), для чого рекомендуємо переглянути відео ([18](#)).

2. Поняття європейських цінностей

Розкриваючи це питання, слід усвідомити, що Європа сьогодні постає не стільки географічним поняттям, скільки ціннісним, оскільки європейські цінності складають основні підвалини ліберально-демократичних інститутів західноєвропейського простору. Студент повинен визначити сутність загального поняття

«цінність», розглянути процес становлення європейських цінностей, визначити базові європейські цінності.

Щодо розуміння сутності Європейських цінностей та їх практичного втілення, рекомендуємо звернутися до джерел [8](#) та [14](#) із списку літератури по даній темі. Задля більш панорамного бачення проблеми рекомендуємо передивитися короткі відеофільми ([19](#); [21](#)).

Слід також звернути увагу на т. з. базові європейські цінності — які представляють собою ліберальні фундаментальні права та свободи людини, демократичні принципи державного устрою, а також правову і соціальну державу ([5](#), с.14). Конкретний вираз європейських цінностей знайшов своє відображення у «Хартії основних прав Європейського Союзу» ([11](#) ; [20](#)).

3. Євростандарти та проблема вибору для України

Розкриття цього питання пов'язане, насамперед із розумінням умов інтеграції України до європейського простору. Головною умовою — є досягнення певних процедурних стандартів в різних галузях життєдіяльності суспільства (в економіці, державному управлінні, у сфері права тощо). Разом із цим, це означає відмову від частини державного суверенітету і добровільну передачу низки виключних повноважень державної влади наднаціональним виконавчим органам.

З іншого боку, привабливість Євросоюзу для України полягає, насамперед, у можливості долучитися до високої культури, ефективного ринкового господарювання і підняти до такого ж рівня власну економіку. Для розкриття цієї проблеми, радимо звернутися до джерела [2](#) у списку літератури й передивитися відповідне коротке відео ([22](#)).

4. Міфи євроінтеграції

Існування міфів щодо євроатлантичної інтеграції — цілком нормальне явище, яке пов'язане із певними уявленнями, надіями на майбутнє й одночасно побоюваннями, які існують у масовій свідомості із приводу участі України в євроінтеграційних процесах та її можливого членства у Європейському союзі. Щодо розуміння тих міфів, які сьогодні є найбільш розповсюдженими, радимо звернутися до відповідних літературних джерел ([5](#), с. 18-22; [9](#)).

Особливу увагу слід звернути на сутність Угоди про асоціацію між Україною і Європейським Союзом (2014), навколо якої точаться різні розмови і яка стала певною основою для розвитку міфотворчості ([1](#); [3](#); [5](#), с. 20; [15](#)).

Література до теми 1:

1. Асоціація чи асоційоване членство? Моделі співпраці з Європейським Союзом [Електронний ресурс] // Європейський простір : портал проєвропейського громадянського суспільства України. — Режим доступу : <http://eu.prostir.ua/library/10705.html> . — Назва з екрана.
2. Гайдучкий П. Україна — ЄС: проблеми інтеграції [Електронний ресурс] / П. Гайдучкий // Дзеркало тижня. — 2013. — 7 червня. — Режим доступу : <https://gazeta.dt.ua/international/ukrayina-yes-problemi-integraciyi-.html> . — Назва з екрану.
3. Гайдучкий П. Україна — ЄС: курс вірний, хід повільний! [Електронний ресурс] / П. Гайдучкий // Дзеркало тижня. — 2016. — 18 березня. — Режим доступу : <https://gazeta.dt.ua/international/ukrayina-yes-kurs-vernii-hid-povilniy-.html> . — Назва з екрана.
4. Єврозона [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/Єврозона>. — Назва з екрана.
5. Корнієнко В. О. Україна в Європі і світі (20,22Mb) [Електронний ресурс] : [онлайн-гід з питань євроатлантичної інтеграції] : [електронний] навчальний посібник / В. О. Корнієнко. — Електронні текстові дані (1 файл PDF). — Вінниця : ВНТУ, 2017. — 147 с. — Режим доступу: <http://kornienko.vk.vntu.edu.ua/file/0d39ebfb8e82029906a06729e9394b98.pdf>. — Назва з екрана.
6. Мальська М. П. Основи європейської інтеграції [Електронний ресурс] : підручник. /М. П. Мальська, Н. В. Антонюк - К.: «Центр учбової літератури», 2015. — 320 с. — Режим доступу : http://pidruchniki.com/2015101166762/politologiya/osnovi_yevropeyskoyi_integratsiyi. — Назва з екрана.
7. Путівник по Лісабонському договору [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/documents/virtual_library/lisbontreaty_uk.pdf . — Назва з екрана.
8. Сакало О. Є. Європейські цінності: сутнісні основи та практичне втілення [Електронний ресурс] / О. Є. Сакало. — Режим доступу : <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/4335/1/Sakalo.pdf> . — Назва з екрана.
9. Стереотипи треба руйнувати: Сім міфів про торгівлю України з ЄС [Електронний ресурс] // Патріот України. — 2016. — 1 березня. — Режим доступу : <http://patrioty.org.ua/politic/stereotypy-treba-ruinuvaty-sim-mifiv-pro-torhivliu-ukrainy-z-ies-110399.html> . — Назва з екрана.

10. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/984_011 . — Назва з екрана.

11. Хартия основных прав Европейского Союза : Торжественная прокламация (Ницца, 7 декабря 2000 года) [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_524 . — Название с экрана.

12. Шенгенская зона [Электронный ресурс]. — Режим доступа : https://ru.wikipedia.org/wiki/Шенгенская_зона . — Название с экрана.

13. Шульга М. А. Політичні аспекти євроінтеграції [Текст] : навчальний посібник / М. А. Шульга. — К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2011. — 287 с.

14. Щербакова Ю. Цінності об'єднаної Європи [Електронний ресурс] : монографія / Ю. Щербакова. — К. : ВЦ «Академія», 2014. — 208 с. — Режим доступу: <http://www.bvp.npu.edu.ua/images/Scherbakova.pdf>. — Назва з екрана.

15. Яковюк І. Азбука європейської інтеграції [Електронний ресурс] : навчально-методичний посібник / І. Яковюк, Л. Трагнюк, В. Меделяєв. — Харків: «Апекс+», 2006. — 168 с. — Режим доступу: <https://eu.prostir.ua/data?t=1&q=1836>. — Назва з екрана;

Відеоресурси до теми 1:

16. Все, что нужно знать об Ассоциации Украины с ЕС [відео]. — Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=Z1bWRjEYQ4M>.

17. Европа в 20 веке. Образование евросоюза [відео]. — Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=nEBf3vFveIw&t=23s>.

18. Европа разных скоростей [відео]. — Режим доступу : https://www.youtube.com/watch?v=_xh8oqC9fp0.

19. Ієрархія цінностей європейців, українців і росіян [відео]. — Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=YNZhFVVaxY8>.

20. Права є, але хто їх захистить? [відео]. — Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=zuazi0bKRgg>.

21. Україна та європейські цінності [відео]. — Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=RcQaM8L24sU>.

22. Чому українці хочуть вступу країни саме до Європейського Союзу [відео]. — Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=dGpBvXBmLeY>.

Проблемні завдання та дискусійні питання до теми 1:

1. В чому полягає сутність та передумови європейської інтеграції?
2. Що є базовою основою європейської інтеграції?
3. Який характер, етапи та принципи євроінтеграції?
4. Яка мета євроінтеграції?
5. В чому полягає сутність європейських цінностей?
6. Які позитиви вступу України до Європейського Союзу?
7. Охарактеризуйте основні міфи щодо європейської інтеграції.

ТЕМА 2. СТВОРЕННЯ ТА ЕВОЛЮЦІЯ ЄС

План

- 1. Історія створення та розвитку Європейського Союзу**
- 2. Основні досягнення та принципи діяльності Європейського Союзу**
- 3. Організаційна структура Євросоюзу**

1. Історія створення та розвитку Європейського Союзу

Студенти повинні усвідомити, що процес європейської інтеграції розглядається як ефективний спосіб уникнути війни між державами Європи і став відповіддю на військові потрясіння ХХ століття. Утворення Європейського Союзу є результатом послідовного розвитку процесу інтеграції країн Західної Європи, на території якої державними утвореннями були Західна Римська імперія, Франкська держава, Священна Римська імперія. Ця ідея отримала нове життя після Другої світової війни. Слід звернути увагу на початкові кроки утворення Європейського Союзу, процес якого не був одномоментним, а протягом більш ніж 40 років проходив певні етапи, які характеризувалися якісними зрушеннями в стосунках між європейськими державами (**3**, с. 22)

Слід звернути увагу на процес розширення Європейського Союзу, який розпочався у 1973 році й так звані «хвилі розширення» на проміжному етапі яких утворився, власне, той Європейський Союз, як організація, про який ми сьогодні говоримо (**3**, с. 23). Панорамне бачення цього процесу забезпечить уважне ознайомлення із відповідними джерелами (**4; 10; 14**)

Особливе значення має ознайомлення із текстом і сутністю Маастрихтського договору про утворення ЄС (1992), Амстердамського, Ніщцького, Лісабонського договорів через відповідні літературні та відео ресурси ([3](#), с. 24; [9](#)); що таке Шенгенська угода ([3](#), с. 24; [15](#)); сутність і причина «Брекзиту» ([3](#), с. 25; [8](#)).

2. Основні досягнення та принципи діяльності Європейського Союзу

Слід зазначити, що Європейський Союз — це інтеграційна організація, головною метою якої служить побудова «якомога тіснішого союзу європейських народів». (ст. 1 Договору про Європейський Союз). Для вступу до Європейського Союзу необхідна, крім того, наявність в країні досить високого рівня економічного розвитку, у порівнянні із середніми показниками ЄС, здійснення правової реформи з тим, аби завчасно привести внутрішнє законодавство держави-кандидата у відповідність з нормами права ЄС. Сьогодні Європейський Союз — це 28 держав Європи, об'єднаних на основі загальнолюдських і демократичних цінностей задля досягнення стабільності, миру та процвітання. Для з'ясування принципів суспільного устрою ЄС та його основних досягнень рекомендуємо звернутися до відповідних джерел ([3](#), с. 27 ; [1](#); [12](#)).

Будь-яка держава має внутрішню і зовнішню атрибутику, яка відрізняє її від інших політичних утворень. До зовнішньої атрибутики відносять символіку ЄС: прапор, гімн, День Європи, девіз, дехто вважає, що слід додати ще грошову одиницю ЄС — євро ([3](#), с. 29).

3. Організаційна структура Євросоюзу

Ефективність діяльності ЄС забезпечується відповідними його органами. Організаційна структура ЄС базується на загальних засадах західної політичної системи, проте її конкретні форми суттєво відрізняються від національних систем. Організаційна структура ЄС побудована за принципом поділу законодавчої, виконавчої та судової функцій ([3](#), с.30). До основних органів ЄС належать:

- Європейський парламент;
- Європейської Ради;
- Рада Європейського Союзу (чи європейський кабінет міністрів);
- Європейська Комісія;

- Суд Європейського Союзу;
- Європейського Суд аудиторів;
- Європейський центральний банк;

Задля детального ознайомлення із цими інституціями та їх функціями, рекомендуємо звернутися до відповідних джерел ([2](#); [4](#); [5](#); [16](#))

Студентам слід також з'ясувати механізм прийняття рішень у ЄС, звернувши увагу на те, що у процедурі прийняття спільного рішення Європейський парламент та Рада ЄС (Рада Міністрів) мають рівнозначні правові повноваження ([3](#), с. 35; [13](#)).

Література до теми 2:

1. Європейський Союз – провідний світовий гравець [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/documents/virtual_library/eu_info_sheets_uk.pdf. — Назва з екрана.
2. Інституції Європейського Союзу [Електронний ресурс]. — Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Інституції_Європейського_Союзу. — Назва з екрана.
3. Корнієнко В. О. Україна в Європі і світі (20,22Mb) [Електронний ресурс] : [онлайн-гід з питань євроатлантичної інтеграції] : [електронний] навчальний посібник / В. О. Корнієнко. — Електронні текстові дані (1 файл PDF). — Вінниця : ВНТУ, 2017. — 147 с. — Режим доступу: <http://kornienko.vk.vntu.edu.ua/file/0d39ebfb8e82029906a06729e9394b98.pdf>. — Назва з екрана.
4. Круглашов А. М. Європейська інтеграція на початку нового тисячоліття [Електронний ресурс] : довідник / А. М. Круглашов, І. Озимок, Т. С. Астапенко [та інш.]. — Ч. 1. — Чернівці, 2010. — 212 с. — Режим доступу : <http://www.library.cv.ua/es/dovidnyk.pdf>. — Назва з екрана.
5. Писаренко С. М. Менеджмент європейської економічної інтеграції [Електронний ресурс] / С. М. Писаренко, Н. В. Горін, Л. А. Українець [та ін.]. — К. : Знання, 2012. — 373 с. — Режим доступу : http://pidruchniki.com/1781040957880/ekonomika/menedzhment_yevropeyskoyi_ekonomich_noyi_integratsiyi. — Назва з екрана.
6. Рада Європи [Електронний ресурс]. — Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Рада_Європи. — Назва з екрана.
7. Тихомирова Є. Б. Регіональна політика Європейського Союзу: інформаційно-комунікаційний аспект [Електронний ресурс] / Є. Б. Тихомирова // Регіональні стратегії США і Європи: зовнішньополітичний і безпековий вимір. Монографія. – К. : Центр вільної преси, 2016. — С. 434–462.— Режим доступу : http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/10835/1/monograf_region_434_462.pdf — Назва з екрана.

Відеоресурси до теми 2:

8. Брекзїт: страшилки «за» та «проти» [відео]. — Режим доступу : https://www.youtube.com/watch?v=ywTXpK_oLSY.
9. Договір про утворення ЄС [відео]. — Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=UJhr4iZIW5g>.
10. Історія створення ЄС [відео]. — Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=OZZuGsyfQTg>.
11. Коротка характеристика основних органів ЄС [відео]. — Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=OsIv5qeSIYY&t=17s>.
12. Порівняльна характеристика країн-членів ЄС [відео]. — Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=RLN5DoFjCjg>.
13. Процедура прийняття рішень у Раді ЄС [відео]. — Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=p1LAvwNcseE>.
14. Процес розширення ЄС [відео]. — Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=4zwaZ7ZOn00#t=48.327225>.
15. Шенгенська угода [відео]. — Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=ux9Fmjl-YWc>.
16. Як обирають Європейський парламент [відео]. — Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=kXIBOq615BA>.

Проблемні завдання та дискусійні питання до теми 2:

1. Із чого починалася історія утворення Європейського Союзу?
2. Скільки існує етапів розширення Європейського Союзу?
3. Який договір пов'язаний із виникненням ЄС?
4. Яка кількість держав входить до Європейського Союзу?
5. Розкрийте основні досягнення Європейського Союзу?
6. Охарактеризуйте основні його інституції

ТЕМА 3. МЕХАНІЗМИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ

План

1. *Європейська Конституція*
2. *Право Європейського Союзу*
3. *Захист прав людини в Європейському Союзі*
4. *Бюджет Європейського Союзу*

1. Європейська Конституція

Слід усвідомити, що необхідність прийняття Конституції ЄС продиктована запровадженням нових форм співробітництва між урядами держав-членів у зв'язку з приходом до Європейського Союзу нової великої групи держав у травні 2004 р.

Метою Конституції було спростити правовий доробок Європейського Союзу шляхом заміни всіх попередніх договорів єдиним, узагальнення законодавчої процедури, зменшення правових інструментів та уточнення повноважень Союзу. Студент повинен звернути увагу на структурну побудову Конституції ЄС, її найголовніші здобутки ([6](#), с. 38; [15](#)). Процес ратифікації Конституції для Європи виявився досить складним та непередбачуваним в тому сенсі, що на референдумах у Нідерландах та Франції, які відбулися у 2005 р. громадяни проголосували проти, тому доля Конституційного договору залишилась невизначеною ([9](#); [4](#)). Альтернативою Європейської Конституції стала Лісабонська угода ([7](#)), яка не замінила собою попередні угоди, а лише доповнила, уточнила та змінила установчі договори – Римський (1958 р.), Маастрихтський (1993 р.), Амстердамський (1997 р.) та Ніщський (2003 р.).

2. Право Європейського Союзу

Розкриваючи це питання, слід звернути увагу на те, що право Європейського Союзу — це специфічний правопорядок, правова система, яка склалася на межі міжнародного права і внутрідержавного права держав-членів Європейського Союзу, володіє самостійними джерелами і принципами ([6](#), с. 43; [8](#)). Студенти повинні зрозуміти у чому полягають принципи права ЄС; структура права; методи права; риси права ЄС; суб'єкти права ЄС; джерела права Євросоюзу ([11](#)).

3. Захист прав людини в Європейському Союзі

Насамперед, слід усвідомити, розкриваючи дане питання, що захист прав людини і основних свобод відбуваються в рамках Ради Європи й це лише ті права, які визнаються Європейською конвенцією про захист прав людини і основних свобод 1950 р. **(5)**.

Далі слід детально ознайомитися із принципами діяльності Європейського суду з прав людини, який є міжнародним органом, й може розглядати заяви, подані особами, які скаржаться на порушення своїх прав **(2)**.

Слід також чітко визначити — хто конкретно може бути суб'єктом подання скарги до Європейського Суду, знати порядок подання скарги до Європейського Суду, для чого в нагоді можуть стати відповідні джерела **(1; 12; 15; 16; 19)**.

4. Бюджет Європейського Союзу

Бюджет Європейського Союзу є централізованим фондом грошових коштів країн-членів та водночас фінансовим планом. Він є відображенням як завдань ЄС, так і можливостей щодо формування доходів й покликаний сприяти реалізації політики й стратегії розвитку ЄС.

Слід усвідомити основні принципи бюджетної політики ЄС **(6)**, с. 49), знати джерела формування бюджету ЄС **(10)**, та власні ресурси бюджету ЄС **(13)**.

Література до теми 3:

1. Буроменський М. Звернення до Європейського суду з прав людини: практика Суду і особливості українського законодавства [Електронний режим] / М. Буроменський . — Режим доступу : <http://www.khpg.org/index.php?id=1080677442> . — Назва з екрана.

2. Європейський суд з прав людини [Електронний ресурс]. — Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Європейський_суд_з_прав_людини. — Назва з екрана.

3. Жадько О. С. Конституція для об'єднаної Європи [Електронний ресурс] / О.С. Жадько. — Режим доступу : <http://old.minjust.gov.ua/6587>. — Назва з екрана.

4. Кавешников Н. Конституция ЕС: неопознанный политический объект приближается [Электронный ресурс] / Н. Кавешников. — Режим доступа :

<http://mgimo.ru/upload/iblock/3ba/3ba82658f33ca5bc91b21cecc295c135.pdf>. — Название с экрана.

5. КОНВЕНЦІЯ про захист прав людини і основоположних свобод : Міжнародний документ від 04.11.1950 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_004 . — Назва з екрану.

6. Корнієнко В. О. Україна в Європі і світі (20,22Mb) [Електронний ресурс] : [онлайн-гід з питань євроатлантичної інтеграції] : [електронний] навчальний посібник / В. О. Корнієнко. — Електронні текстові дані (1 файл PDF). — Вінниця : ВНТУ, 2017. — 147 с. — Режим доступу: <http://kornienko.vk.vntu.edu.ua/file/0d39ebfb8e82029906a06729e9394b98.pdf>. — Назва з екрана.

7. Лиссабонский договор [Электронный ресурс]. — Режим доступа : https://ru.wikipedia.org/wiki/Лиссабонский_договор . — Название с экрана.

8. Поняття права Європейського Союзу та його правова природа // Право Європейського Союзу [Електронний ресурс] : підручник / В. І. Муравйов. – К. : Юрінком Інтер, 2011. — 704 с. — Режим доступу : <http://westudents.com.ua/knigi/449-pravo-vropeyskogo-soyuzu->. — Назва з екрана.

9. Посельський В. Конституція для об'єднаної Європи мусить зачекати [Електронний ресурс] О. Посельський // Дзеркало тижня. — 2003. — 19 грудня. — Режим доступу : https://gazeta.dt.ua/POLITICS/konstitutsiya_dlya_obednanoyi_evropi_musit_zachekati.html. — Назва з екрана.

10. Фінанси: Курс для фінансистів [Електронний ресурс]: навч. посіб. Рекомендовано МОН / За ред. В.І. Оспішева. — К., 2008. — 567 с. — Режим доступу : http://pidruchniki.com/1584072014533/finans/finans_kurs_dlya_finansistiv. — Назва з екрана.

11. Система принципів права ЄС та їх класифікація [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://lektcii.org/1-17544.html> . — Назва з екрана.

12. Як і коли можна звернутися до європейського суду з прав людини? [Електронний режим] /автори-упорядн. Р. О. Куйбіда, Т. В. Руда. — Київ, 2011. — 56 с.— Режим доступу : http://pravo.org.ua/images/documents/pt_ес.pdf. — Назва з екрана.

Відеоресурси до теми 3:

13. Єдині правила єдиної Європи [Відео]. — Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=mNAM9t8tr1U>.

14. Захист прав людини в ЄС [Відео]. — Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=RrPecHw0iuE&list=PL7ZGvRtfRJmbYpjNnuCv1AEC8gG0XPB72&index=2>.

15. Оформлення скарги [Відео]. — Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=MURZ1naX7vU>.

16. Подання скарги до Європейського Суду [Відео]. — Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=oHFR2W04a50>.

17. Про Конституційний договір [веб-розповідь]. Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=CjMv9ZDUj2A&t=26s>.

18. Система принципів права ЄС та їх класифікація [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://leksii.org/1-17544.html>. — Назва з екрана.

19. Що отримує заявник після подання скарги до Європейського Суду? [Відео]. — Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=e2c-qQ8duew>.

Проблемні завдання та дискусійні питання:

1. Чим викликана необхідність прийняття Конституції ЄС?
2. Із чого складаються структурні компоненти Конституції Євросоюзу?
3. Які найголовніші здобутки Конституції?
4. Я відбувався процес ратифікації Конституційного договору?
5. У чому полягає специфіка правової системи ЄС?
6. Які принципи права ЄС Ви знаєте? Яка структура, методи та риси права Співтовариства?
7. Що відноситься до основних та допоміжних джерел права ЄС?
8. Що таке писані та неписані джерела права ЄС?
9. Які базові умови захисту прав людини і основних свобод в ЄС?
10. Хто може подавати скаргу до Європейського суду?
11. Який порядок подання скарги до Європейського суду?
12. Які Ви знаєте основні джерела бюджету Європейського Союзу?

ТЕМА 4. УКРАЇНА І ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ: ОСНОВИ СПІВРОБІТНИЦТВА

План

- 1. Формування договірно-правових і політичних засад співробітництва України і ЄС*
- 2. Критерії розширення і поглиблення Європейської інтеграції*
- 3. Політика ЄС щодо України*

- 1. Формування договірно-правових і політичних засад співробітництва України і ЄС**

Студент повинен мати уявлення й дати загальну характеристику договірно-правовим політичним стосункам

України із Європейським Союзом. Для цього слід ознайомитися із хронологією договірно-правового співробітництва України і ЄС ([5](#), с. 52). Слід звернути увагу на основу правових відносин між Україною і ЄС, сутність яких становить «Угода про партнерство і співробітництво між Україною та ЄС» та її подальше значення щодо підготовки договору про Асоціацію між Україною та ЄС (2014 р.) ([11](#); [18](#)).

2. Критерії розширення і поглиблення Європейської інтеграції

Йдеться про реалізацію практичних вимог до держав-членів на вступ до Європейського Союзу на основі так званих Копенгагенських критеріїв. Майбутні члени повинні не лише забезпечити імплементацію до національного законодавства комплексу європейських правових нормі стандартів, а й застосовувати їх на практиці. Вони включають в цілому чотири групи вимог ([4](#); [5](#), с. 53; [6](#); [7](#)).

Студенту слід також знати механізм самої процедури вступу будь-якої країни до Європейського Союзу, яка багато в чому пов'язана із виконанням суто формальних етапів, але за умов того, що країна реалізує «копенгагенські критерії»: етап консультацій, етап оцінки, етап переговорів, етап ратифікації, етап імплементації. ([5](#), с.56; [10](#)).

3. Політика ЄС щодо України

Слід говорити про те, що Україна позиціонується Європейським Союзом як ключова держава Східної Європи. У підтвердженні цього стосовно України ЄС запропонував більше десятка важливих ініціатив ([3](#); [5](#), с.58). Студент повинен знати сутність цих ініціатив і можливості конкретної реалізації:

- Східне партнерство;
- Угода про асоціацію між Україною та ЄС ([10](#));
- Зона вільної торгівлі між Україною та ЄС ([1](#); [17](#));
- Міжпарламентський діалог Україна — ЄС;
- Співробітництво України та ЄС у сфері юстиції, свободи та безпеки;
- Безвізовий діалог Україна — ЄС;
- Регіональне співробітництво між Україною та ЄС;
- Торговельно-економічне співробітництво, співробітництво між Україною та ЄС в енергетичній сфері;

- Інвестиційне співробітництво між Україною та ЄС;
- Взаємодія Україна-ЄС по лінії СПБО;
- Саміти Україна-ЄС (2; 9);
- Безвізовий режим (14; 15);
- прикінцевий механізм вступу України до ЄС (5, с.72).

Література до теми 4:

1. Брошура про зону вільної торгівлі між Україною та ЄС [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://readymag.com/kis/eu-ukraine-fta/> . — Назва з екрана.
2. Вонсович О. С. Саміт Україна – Європейський Союз: підсумки та перспективи [Текст] / О.С. Вонсович // Гілея: збірник наукових праць / гол. ред. В. М. Вашкевич. — К. : ВПУАН, 2017. — Вип. 116. — С. 308-311.
3. Допомога ЄС Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://ukraine-eu.mfa.gov.ua/ua/ukraine-eu/eu-policy/assistance>. — Назва з екрана.
4. Копенгагенські критерії членства в Європейському Союзі [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://ukraine-eu.mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/european-integration/ua-eu-relations>. — Назва з екрана.
5. Корнієнко В. О. Україна в Європі і світі (20,22Mb) [Електронний ресурс] : [онлайн-гід з питань євроатлантичної інтеграції] : [електронний] навчальний посібник / В. О. Корнієнко. — Електронні текстові дані (1 файл PDF). — Вінниця : ВНТУ, 2017. — 147 с. — Режим доступу: <http://kornienko.vk.vntu.edu.ua/file/0d39ebfb8e82029906a06729e9394b98.pdf> . — Назва з екрана.
6. Критерії конвергенції [Електронний ресурс]. — Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Критерії_конвергенції. — Назва з екрана.
7. Критерії членства в СОТ, ЄС та НАТО: Інтеграційні перспективи України [Електронний ресурс] / за ред. І. І. Жовква. — К., 2007. — Режим доступу : http://www.kas.de/wf/doc/kas_10203-1522-1-30.pdf?070504093003 . — Назва з екрана.
8. Міхель Д. О. Копенгагенські критерії як чинники розбудови демократичних процесів та наближеності до європейського рівня життя в Україні [Електронний ресурс] / Д. О. Міхель. — Режим доступу : file:///C:/Users/Toshiba/Downloads/Npchdupol_2010_149_137_32.pdf. — Назва з екрана.
9. Саміти Україна – ЄС [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/european-integration/Ukraine-EU-Summits> . — Назва з екрана.
10. Текст Угоди про асоціацію між Україною і ЄС див. : http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=248387631.
11. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/998_012 . — Назва з екрана.
12. Хронологія двосторонніх відносин [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/eu_ukraine/chronology/index_uk.htm. — Назва з екрана.

екрана. Східне партнерство [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://ukraine-eu.mfa.gov.ua/ua/ukraine-eu/eu-policy/east-partnership>. — Назва з екрана.

13. Чугаєв О. А. Критерії конвергенції та валютна стабільність [Електронний ресурс] / О. А. Чугаєв. — Режим доступу : <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/14911/26-Chugaev.pdf?sequence=1>. — Назва з екрана.

Відеоресурси до теми 4:

14. Куди і як можна поїхати? [Відео]. — Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=E19bIMfNo4Y>.

15. На порозі безвізу [Відео]. — Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=Fu5e7iADjhk>.

16. Угода про асоціацію з Європейським Союзом [Електронний ресурс]. — Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Угода_про_асоціацію_з_Європейським_Союзом. — Назва з екрана.

17. Угода про ЗВТ між Україною та ЄС [Відео]. — Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=q1QYp6MPxjw/>

18. Угода про партнерства і співробітництва між Україною та ЄС [Відео]. — Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=CrHN5sh-WQ>.

Проблемні завдання та дискусійні питання:

1. Пригадайте основну хронологію договірно-правового співробітництва України та Європейського союзу.
2. В чому сутність Копенгагенських критеріїв? Що таке «критерії конвергенції»?
3. Як Ви розумієте сутність «незалежних» критеріїв вступу до Євросоюзу?
4. Опишіть основні етапи процедури вступу до Євросоюзу.
5. В чому суть концепції «спільного доробку ЄС»?
6. В чому сенс політики Східного партнерства для України?
7. В чому конкретно виражається допомога Україні із боку Європейського Союзу?
8. Яке значення для України становить Угода про Асоціацію із ЄС?
9. Коли і ким була підписана Угода про асоціацію між Україною та ЄС?
10. Опишіть загальну структуру Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.
11. Чим вигідна для України Зона вільної торгівлі?
12. Який прикінцевий механізм можливого вступу України до ЄС?

ТЕМА 5. ВИНИКНЕННЯ І ЕВОЛЮЦІЯ ПІВНІЧНО-АТЛАНТИЧНОГО АЛЬЯНСУ (НАТО)

План

- 1. Причини утворення Організації Північноатлантичного договору*
- 2. Сутність Північноатлантичного договору. Принципи політики євроатлантичної безпеки на платформі НАТО*
- 3. Основні положення Стратегічної концепції НАТО. Основні відмінності між НАТО та ЄС як міжнародних міжурядових організацій*

1. Причини утворення Організації Північноатлантичного договору

Студент повинен знати історико—політичні умови утворення НАТО ([12](#); [17](#)), що в основному пов'язані із подіями, що відбувались після Другої світової війни: конфлікт навколо Ірану (1946), Громадянська війна в Греції (1946), Відмова СРСР від участі в плані Маршалла (1948) ([14](#)), Прихід комуністів до влади в Чехословаччині (1948), Блокада Західного Берліну радянськими військами (1948) ([16](#); [10](#)), Брюсельській договір 1948 р. ([1](#)), що в кінцевому підсумку призвело до утворення Організації північноатлантичного договору (НАТО).

2. Сутність Північноатлантичного договору. Принципи політики євроатлантичної безпеки на платформі НАТО

Студент повинен знати основні позиції і передумови підписання Північноатлантичного договору щодо утворення НАТО ([2](#), с. 78; [13](#)) процес підписання договору та кількість країн, що його підписали. Слід коротко ознайомитися із статтями Північноатлантичного договору ([3](#)), політики європейської безпеки на платформі НАТО ([9](#)).

3. Основні положення Стратегічної концепції НАТО. Основні відмінності між НАТО та ЄС як міжнародних міжурядових організацій

Студент повинен знати, що стратегічна концепція — це офіційний документ, в якому визначені довгострокові цілі,

характер та основоположні завдання НАТО у галузі безпеки. У ньому також надано характеристику новим умовам безпеки, уточнено основи підходу Альянсу до безпеки та визначено напрямки подальшого реформування збройних сил країн-членів НАТО (2, с. 82; 7; 8). Слід розуміти сутність політики партнерства НАТО (15), відмінності від НАТО і ЄС як міжнародних міжурядових організацій.

Література до теми 5:

1. Брюссельський договір [Електронний ресурс]. — Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Брюссельський_договір . — Назва з екрана.
2. Корнієнко В. О. Україна в Європі і світі (20,22Mb) [Електронний ресурс] : [онлайн-гід з питань євроатлантичної інтеграції] : [електронний] навчальний посібник / В. О. Корнієнко. — Електронні текстові дані (1 файл PDF). — Вінниця : ВНТУ, 2017. — 147 с. — Режим доступу: <http://kornienko.vk.vntu.edu.ua/file/0d39ebfb8e82029906a06729e9394b98.pdf> . — Назва з екрана.
3. Північноатлантичний договір. Вашингтон, округ Колумбія, 4 квітня 1949 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/950_008. — Назва з екрана.
4. План Маршалла [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/> . — Назва з екрана.
5. Симанов А. Новая стратегическая концепция НАТО (2011) [Электронный ресурс] / А. Симанов. — Режим доступа : http://factmil.com/publ/strana/nato/novaja_strategicheskaja_koncepcija_nato_2011/61-1-0-248. — Название с экрана.
6. Статут Організації Об'єднаних Націй [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.un.org.ua/images/UN_Charter_Ukrainian.pdf . — Назва з екрана.
7. Стратегічна концепція НАТО [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Стратегічна_концепція_НАТО. — Назва з екрана.
8. Стратегічна Концепція НАТО та нове бачення політики партнерства Альянсу для України та євроатлантичної безпекової солідарності: Аналітично-інформаційне видання [Електронний ресурс] / Упорядн. О. Коломієць. — К., 2012. — Режим доступу : <file:///C:/Users/Toshiba/Downloads/NATOPartnerships%20Ukraine%20book%20published.pdf>. — Назва з екрана.
9. Україна—НАТО в запитаннях і відповідях [Електронний ресурс] / Під заг. ред. Пошедіна О. І. — Черкаси : «Відлуння-Плюс», 2006. — 56 с. — Режим доступу : https://ippo.edu.te.ua/files/gromad_osvita/euro_integracia/72_zapyt_i_vidpovidi.pdf. — Назва з екрана.

Відеоресурси до теми 5:

10. Берлінський мур [Відео]. — Режим доступу :
<https://www.youtube.com/watch?v=gu2eFM3bErs>
11. Договір РФ с НАТО. Закон N 99-ФЗ [Відео]. — Режим доступу :
<https://www.youtube.com/watch?v=foV6ABTcqtg>
12. Коротко про НАТО [Відео]. — Режим доступу :
<https://www.youtube.com/watch?v=YT31RsB69Ns&t=158s>
13. Північноатлантичний договір [Відео]. — Режим доступу :
https://www.youtube.com/watch?v=Z7MDX7v16_A
14. План Маршалла [Відео]. — Режим доступу :
<https://www.youtube.com/watch?v=b1EIyKoHhK4>
15. «Політика відкритих дверей» [Відео]. — Режим доступу :
<https://www.youtube.com/watch?v=R2OjWzBJpcg>
16. Початок холодної війни. Блокада Західного Берліну [Відео]. — Режим доступу :
<https://www.youtube.com/watch?v=e30IZrMG-nU>
17. Причини утворення НАТО [Відео]. — Режим доступу :
<https://www.youtube.com/watch?v=CbGQMx2j9u0>
18. Стратегічна концепція НАТО [Відео]. — Режим доступу :
<https://www.youtube.com/watch?v=5tyy1oPHZJE>

Проблемні завдання та дискусійні питання:

1. Пригадайте, які основні історичні події призвели до створення НАТО?
2. Коли і де відбулося підписання Північноатлантичного договору?
3. У чому суть Північноатлантичного договору?
4. Що складає систему безпеки на платформі НАТО?
5. Коротко охарактеризуйте суть Стратегічної концепції НАТО.
6. В чому полягає відмінність між ЄС і НАТО?

ТЕМА 6. СТРУКТУРА ТА ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ НАТО

План

1. Структура управління НАТО і механізм прийняття рішень
2. Збройні сили НАТО. Витрати на оборону в країнах НАТО
3. Сутність та значення інститутів партнерства та діалогу між НАТО і країнами, що не є членами НАТО

1. Структура управління НАТО і механізм прийняття рішень

Студент повинен усвідомити, що структура управління НАТО ([10](#), с. 85; [17](#); [24](#)) представляє собою доволі розгалужену систему, кожен елемент якої має свої особливі специфічні функції. Слід знати їх характеристики і значення їх ролі у функціонуванні Альянсу. Такими структурними компонентами в НАТО є:

— Північноатлантична Рада — єдиний політичний орган ухвалення найважливіших рішень в НАТО ([20](#));

— Генеральний секретар НАТО — найвища посадова особа Північноатлантичного альянсу ([3](#); [28](#));

— Міжнародний секретаріат НАТО — виконує функції підготовки дій та наступної діяльності з усіх питань, за які відповідає Рада ([8](#); [12](#));

— Комітет оборонного планування — займається рішенням більшості військових питань та проблем, що відносяться до планування колективної оборони ([9](#));

— Група ядерного планування — є основним місцем для проведення консультацій з усіх питань щодо ролі ядерних сил у здійсненні політики НАТО в галузі оборони та безпеки ([4](#));

— Військовий комітет — є вищим військовим органом НАТО ([2](#));

— Міжнародний військовий штаб — виконавчий орган Військового комітету, який є вищим органом військового керівництва НАТО ([11](#)).

Студент також повинен знати механізм і принципи прийняття рішень в НАТО і володіти загальною інформацією щодо питань на Самітах НАТО — зустрічей на вищому рівні, де оцінюють і вирішують стратегічні напрямки діяльності Альянсу ([10](#), с. 90).

2. Збройні сили НАТО. Витрати на оборону в країнах НАТО

Збройних Сил НАТО у фактичному безпосередньому розумінні не існує. Збройні Сили альянсу — є сукупністю ЗС держав Північноатлантичного союзу, які за ступенем підпорядкованості коаліційним органам управління підрозділяються на об'єднані збройні сили (ОЗС) та збройні сили, що залишаються в національному підпорядкуванні ([10](#), с. 92).

Студент повинен мати загальне уявлення щодо складу збройних сил держав-членів НАТО сьогодні ([19](#); [29](#)), зону відповідальності збройних сил НАТО, структуру органів військового управління збройних сил НАТО, рівні командувань: стратегічний, оперативно-стратегічний, оперативний, сили реагування НАТО, багатонаціональні об'єднані оперативно-тактичні сили НАТО, резервні сили НАТО ([10](#), с. 92; [32](#); [13](#); [26](#)). Слід знати про конкретні військові операції ЗС НАТО сьогодні ([14](#)).

Окремим важливим масивом інформації щодо НАТО є знання структури витрат на оборону в країнах-членах альянсу, та структура бюджету НАТО. Для підготовки цього питання студенту в нагоді будуть відповідні джерела ([7](#); [23](#); [25](#); [27](#);

3. Сутність та значення інститутів партнерства та діалогу між НАТО і країнами, що не є членами НАТО

Студент повинен знати, що виникнення нових інституцій, які почали займатися питаннями співпраці, партнерства та діалогу між НАТО й іншими країнами спричинено зміною геополітичної ситуації у світі на початку 1990-х років. Слід знати і дати характеристику діяльності таким інституціям:

Рада євроатлантичного партнерства (РЄАП) ([15](#); [16](#)),

Рада НАТО — Росія (РНР) ([1](#)),

Комісія НАТО – Україна (КУН) ([6](#)),

Середземноморський діалог ([21](#)),

Програма «Партнерство заради миру» (ПЗМ) ([15](#); [30](#)),

План дій щодо членства в НАТО (ПДЧ) ([18](#); [31](#)).

Література до теми 6:

1. Відносини між НАТО та Росією [Електронний ресурс]. — Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Відносини_між_НАТО_та_Росією. — Назва з екрана
2. Військовий комітет НАТО [Електронний ресурс]. — Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Військовий_комітет_НАТО. — Назва з екрана.
3. Генеральний секретар НАТО [Електронний ресурс]. — Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Категорія:Генеральні_секретарі_НАТО. — Назва з екрана.
4. Група ядерного планування НАТО [Електронний ресурс]. — Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Група_ядерного_планування_НАТО. — Назва з екрана.
5. Докладніше читай : Програма «Партнерство заради миру» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_50349.htm. — Назва з екрана.
6. Докладніше: Комісія Україна — НАТО [Електронний ресурс]. — Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Комісія_Україна_—_НАТО. — Назва з екрана.
7. Ключові країни НАТО скорочують військові бюджети, поки Росія воює з Україною [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://dt.ua/WORLD/klyuchovi-krayini-nato-skorochuyut-viyskovi-byudzheti-poki-rosiya-voyuje-z-ukrayinoyu-165554.html>. — Назва з екрана.
8. Коваль Г.В. Організація північноатлантичного договору: зміст і характер діяльності [Електронний ресурс] / Г. В. Коваль. — Режим доступу : <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/posibnuku/252/3.pdf>. — Назва з екрана.
9. Комітет оборонного планування НАТО [Електронний ресурс]. — Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Комітет_оборонного_планування_НАТО. — Назва з екрана.
10. Корнієнко В. О. Україна в Європі і світі (20,22Mb) [Електронний ресурс] : [онлайн-гід з питань євроатлантичної інтеграції] : [електронний] навчальний посібник / В. О. Корнієнко. — Електронні текстові дані (1 файл PDF). — Вінниця : ВНТУ, 2017. — 147 с. — Режим доступу: <http://kornienko.vk.vntu.edu.ua/file/0d39ebfb8e82029906a06729e9394b98.pdf>. — Назва з екрана.
11. Міжнародний військовий штаб [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_64557.htm. — Назва з екрана.
12. Міжнародний секретаріат [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_58110.htm. — Назва з екрана.
13. Об'єднаний корпус швидкого реагування [Електронний ресурс]. — Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Об'єднаний_корпус_швидкого_реагування. — Назва з екрана.
14. Операції та місії НАТО [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_52060.htm. — Назва з екрана.
15. Партнерство заради миру [Електронний ресурс]. — Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Партнерство_заради_миру. — Назва з екрана.
16. Партнерство заради миру. Рамковий документ [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/950_001. — Назва з екрана.

17. Північноатлантичний альянс: історія, функції, структура та відносини з Україною [Електронний ресурс] : навчальний посібник / за заг. ред. проф. Д. І. Дзвінчука. — Івано-Франківськ : Місто НВ, 2013. — 592 с. — Режим доступу : file:///C:/Users/Toshiba/Downloads/Posibnyk_Pivnichnoatlantychnyy_aljans.pdf — Назва з екрана.

18. План дій щодо членства в НАТО [Електронний ресурс]. — Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/План_дій_щодо_членства_в_НАТО. — Назва з екрана.

19. Пушкин С. Текущее состояние и перспективы развития НАТО ч.1 (2015) [Электронный ресурс] / С. Пушкин // Зарубежное военное обозрение. — 2015. — №4. — С. 7–16. — Режим доступа : http://factmil.com/publ/strana/nato/tekushhee_sostojanie_i_perspektivy_razvitiya_nato_2015/61-1-0-693 . — Название с экрана.

20. Североатлантический совет [Электронный ресурс]. — Режим доступа : https://uk.wikipedia.org/wiki/Північноатлантична_рада. — Название с экрана.

21. Середземноморський діалог [Електронний ресурс]. — Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Середземноморський_діалог. — Назва з екрана.

22. Сидоренко С. Make NATO great again: як Трамп домовлявся в Брюсселі про військовий бюджет для Альянсу [Електронний ресурс] / С. Сидоренко // Європейська правда. — 2017. — 26 травня. Режим доступу : <http://www.eurointegration.com.ua/articles/2017/05/26/7066264/>. — Назва з екрана.

23. У НАТО назвали оборонні бюджети країн Альянсу [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.ukrinform.ua/rubric-abroad/1956592-u-nato-nazvali-oboronni-budzeti-krain-alansu.html> . — Назва з екрана.

24. Федонюк С. В. НАТО: історія, структура, діяльність, перспективи [Текст] : навчальний посібник / С. В. Федонюк, В. Й. Лажнік, А. А., Моренчук, Н. І. Романюк. — Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. націон. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. — 258 с.

Відеоресурси до теми 6:

25. 10 найсильніших армій світу [Відео]. — Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=Qnn22-WquiE>

26. Батальйони НАТО в країнах Балтії [Відео]. — Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=VbXP5YtbJ2U>

27. Витрати на оборону в країнах НАТО [Відео]. — Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=CPg8nQCQb-0>

28. Генеральні секретарі НАТО [Відео]. — Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=P5vXKVIIsU4s>

29. Збройні сили НАТО [Відео]. — Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=U8mpjGm4Z0Q>

30. Партнерство заради миру [Відео]. — Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=OmY5jrPZQ1c>

31. План дій щодо членства в НАТО [Відео]. — Режим доступу : https://www.youtube.com/watch?v=srPCC9yf0_M
32. Сили швидкого реагування НАТО [Відео]. — Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=7Xk21AldIFY>

Проблемні завдання та дискусійні питання:

1. Розкрийте конструктивні складові системи управління НАТО.
2. В чому полягають основні функції Генерального Секретаря НАТО?
3. Який механізм прийняття рішень в НАТО?
4. Скільки самітів НАТО відбулось? В чому їх сутність?
5. Що являють собою Збройні Сили НАТО?
6. Які території включає в себе зона відповідальності НАТО?
7. Опишіть структуру органів військового управління ОЗС НАТО.
8. В чому сутність та значення інститутів партнерства та діалогу між НАТО й іншими країнами?
9. Розкрийте суть програми «Партнерство заради миру» (ПЗМ).
10. Які конкретні заходи передбачає План дій щодо членства в НАТО (ПДЧ)?

ТЕМА 7. УКРАЇНА — НАТО: СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВЗАЄМОВІДНОСИН

План

- 1. Правові чинники вступу України до НАТО. Міфи щодо НАТО**
- 2. Основні етапи розвитку взаємовідносин між Україною і НАТО**
- 3. Критерії членства в НАТО. Соціально-політичні наслідки вступу України до НАТО**

1. Правові чинники вступу України до НАТО. Міфи щодо НАТО

Студент повинен знати, що основоположними документами у відносинах України з НАТО на сьогодні є Хартія про особливе партнерство між Україною та Організацією Північно-Атлантичного договору від 9 липня 1997 р. (**8**; **13**) Співпраця в практичних сферах

регулюється більш ніж 30 угодами між Україною та НАТО (6, с. 103).

Ключовим практичним інструментом здійснення реформ за сприяння Альянсу є Річні національні програми (РНП), запроваджені в 2009 р. згідно з рішенням засідання Північноатлантичної Ради НАТО на рівні міністрів закордонних справ 2-3 грудня 2008 р. (7). Студент повинен також знати про існування певних міфів у суспільній свідомості щодо вступу України до НАТО, які мають під собою як суб'єктивне так і об'єктивне підґрунтя (5). Міфотворчість навколо НАТО особливо посилюється із моменту відколи Росія розв'язала «гібридну війну» з Україною (4).

2. Основні етапи розвитку взаємовідносин між Україною і НАТО

Студент повинен мати уявлення про основні напрями співпраці між Україною і НАТО, для чого в нагоді буде відповідна таблиця (6, с. 108) і відео-джерело (10). Слід також звернути увагу на сутність і значення ініціативних проектів країн-партнерів НАТО для України (1; 6, с. 114).

3. Критерії членства в НАТО. Соціально-політичні наслідки вступу України до НАТО

Система критеріїв вступу країн до НАТО була викладена у Вашингтонському договорі (4 квітня 1949 року) (6, с. 115; 11).

Студент повинен знати систему критеріїв вступу країн до НАТО, процедуру вступу України, яка складається із ряду кроків різного ступеня формалізації, а також можливі соціально-політичні переваги та недоліки вступу України до НАТО (12; 3).

Література до теми 7:

1. 10 фактів про збройну агресію Росії проти України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://mfa.gov.ua/ua/page/open/id/5026> . — Назва з екрана.
2. Відносини з Україною [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_37750.htm. — Назва з екрана.
3. Галик В. М. Україна в Європі і світі [Електронний ресурс]: навч. посіб. / В. М. Галик ; відп. за випуск Л. В. Тимошенко. — К. : Знання, 2013. — 364 с. — Режим доступу :

http://pidruchniki.com/1181081155606/politologiya/ukrayina_v_yevropi_i_sviti . — Назва з екрана.

4. Гібридна війна [Електронний ресурс]. — Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Гібридна_війна. — Назва з екрана.
5. Как СССР вступал в НАТО [Электронный ресурс] // Секретные исследования: аналитическая газета. — Режим доступа : <http://www.secret-r.net/arkhiv-publikatsij/9-2009/kak-sssr-vstupal-v-nato> . — Название с экрана.
6. Корнієнко В. О. Україна в Європі і світі (20,22Мб) [Електронний ресурс] : [онлайн-гід з питань євроатлантичної інтеграції] : [електронний] навчальний посібник / В. О. Корнієнко. — Електронні текстові дані (1 файл PDF). — Вінниця : ВНТУ, 2017. — 147 с. — Режим доступу: <http://kornienko.vk.vntu.edu.ua/file/0d39ebfb8e82029906a06729e9394b98.pdf> . — Назва з екрана.
7. Річна національна програма співробітництва Україна–НАТО [Електронний ресурс]. — Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Річна_національна_програма_співробітництва_Україна-НАТО. — Назва з екрана.
8. Хартія про особливе партнерство між Україною та Організацією Північно-Атлантичного договору [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994_002. — Назва з екрана.

Відеоресурси до теми 7:

9. Збройні сили України [Відео]. — Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=yYaK61OliyU>
10. Історія стосунків України і НАТО [Відео]. — Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=LtMw5y_zbmw
11. Критерії членства в НАТО [Відео]. — Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=T7g0BPd-Puk>
12. НАТО: «за» і «проти» очима скептика [Відео]. — Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=B9AxXz3tmj8>
13. Україна-Нато. Особливе партнерство [Відео]. — Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=RkoTJ-7FZAY>

Проблемні завдання та дискусійні питання:

1. Які праві чинники вступу України до НАТО?
2. Розкрийте основні міфи щодо НАТО.
3. Які основні критерії отримання державою членства в НАТО?
4. Які конкретні кроки повинна здійснити Україна, щоб стати членом НАТО?
5. Визначте соціально-політичні переваги та недоліки вступу України до НАТО.

ТЕМА 8. УЧАСТЬ УКРАЇНИ В МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ

План

1. Україна — ООН
2. Україна — СОТ
3. Україна — МВФ

1. Україна — ООН

Студент повинен знати, що Організація Об'єднаних Націй (ООН) — глобальна міжнародна організація, мета діяльності якої — підтримання і зміцнення миру і міжнародної безпеки та розвиток співробітництва між державами світу. Будучи ще в складі СРСР, українська делегація брала найактивнішу участь у формуванні ООН. Україну можна назвати зразковим членом ООН. Жодна інша країна світу не зробила для безпеки на планеті більше, ніж Україна, яка відмовилася від ядерного арсеналу.

Студент повинен розкрити такі питання: насамперед, знати загальну структуру ООН (**4**; **11**), яка складається із Генеральної Асамблеї ООН, Ради безпеки ООН, Економічної і соціальної Ради (ЕКОСОП) ООН, Міжнародного Суду ООН, Секретаріату ООН, визначити основні функції цих організацій (**2**, с. 123-128), знати основи стосунків Україна із ООН.

2. Україна — СОТ

Світова організація торгівлі (СОТ) – це міжнародна організація, метою діяльності якої є розробка системи правових норм міжнародної торгівлі та контроль за їх дотриманням (**2**, с. 130; **5**). Студент повинен знати дату утворення СОТ, головні цілі, принципи, функції, правову базу, які країни є членами СОТ, керівні органи СОТ, секретаріат СОТ, хронологію стосунків Україна — СОТ, як захищаються інтереси держав в рамках СОТ (**10**; **12**).

3. Україна — МВФ

Студент повинен знати: коли і для чого утворено Міжнародний Валютний Фонд (МВФ) (**3**; **8**), за рахунок чого формується статутний капітал МВФ, що таке міжнародна валютна система (**9**), як складається статутний капітал МВФ, його функції, члени МВФ (**1**), сума квот, позичальники, кредити, як в принципі працює програма МВФ (**13**), структуру органів управління МВФ, історію співробітництва України й МВФ, хронологію їх стосунків (**2**, с. 137; **6**).

Література до теми 8:

1. Государства — члены МВФ [Электронный ресурс]. — Режим доступа : https://ru.wikipedia.org/wiki/Государства_—_члены_МВФ . — Название с экрана.
2. Корнієнко В. О. Україна в Європі і світі (20,22Mb) [Електронний ресурс] : [онлайн-гід з питань євроатлантичної інтеграції] : [електронний] навчальний посібник / В. О. Корнієнко. — Електронні текстові дані (1 файл PDF). — Вінниця : ВНТУ, 2017. — 147 с. — Режим доступу: <http://kornienko.vk.vntu.edu.ua/file/0d39ebfb8e82029906a06729e9394b98.pdf> . — Назва з екрана.
3. Міжнародний валютний фонд [Електронний ресурс]. — Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Міжнародний_валютний_фонд. — Назва з екрана.
4. Організація Об'єднаних Націй [Електронний ресурс]. — Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Організація_Об%27єднаних_Націй. — Назва з екрана.

5. Світова організація торгівлі [Електронний ресурс]. — Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Світова_організація_торгівлі. — Назва з екрану.
6. Україна і МВФ: хронологія відносин довжиною 21 рік [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://economics.unian.ua/finance/1054685-ukrajina-i-mvf-hronologiya-vidnosin-dovjinoyu-21-rik.html>. — Назва з екрана.

Відеоресурси до теми 8:

7. Історія створення ООН [Відео]. — Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=domU8ja-FSs>
8. Коротка історія МВФ [Відео]. — Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=xW8Z1dicsKs>
9. Міжнародна валютна система і МВФ [Відео]. — Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=45pbhJAQaak>
10. Світова організація торгівлі та Україна [Відео]. — Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=ZeFvM7Pdfm0>
11. Структура ООН [Відео]. — Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=duSpwP6c2KY>
12. Як захищати інтереси в рамках СОТ? [Відео]. — Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=chB8wW7tCeM>
13. Як працює програма МВФ? [Відео]. — Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=j6CaucvPNIA>

Проблемні завдання та дискусійні питання:

1. Коли і для чого утворено Організацію Об'єднаних Націй (ООН)?
2. Яка мета діяльності ООН?
3. Охарактеризуйте організаційну структуру ООН та основні функції її підрозділів.
4. Яка роль України у становленні ООН?
5. Коли і для чого утворено Світову Організацію Торгівлі (СОТ)?
6. Основні принципи діяльності, члени СОТ правова база та функції.
7. Дайте характеристику основним органам СОТ.
8. Коротко охарактеризуйте стосунки України і СОТ.

9. Коли і для чого утворено Міжнародний Валютний Фонд (МВФ), які його функції, хто є членами Фонду?
10. Охарактеризуйте структуру органів управління МВФ.
11. Дайте коротку характеристику взаємостосункам України і МВФ.

ОСНОВНІ ПИТАННЯ ДЛЯ ЗАЛІКУ ІЗ ДИСЦИПЛІНИ «УКРАЇНА В ЄВРОПІ І СВІТІ»

1. Сутність європейської інтеграції.
2. Економічні, політичні та ідеологічні передумови Європейської інтеграції.
3. Базові правові основи європейської інтеграції.
4. Характер, етапи, ступінь темпи та принципи євроінтеграції
5. Сутність європейських цінностей.
6. Базові європейські цінності. Хартія основних прав Європейського Союзу.
7. Позитиви та негативи вступу України до Європейського Союзу.
8. Міфи щодо європейської інтеграції.
9. Історія утворення та розвитку Європейського Союзу.
10. Основні досягнення та принципи діяльності ЄС.
11. Етапи розширення Європейського Союзу.
12. Договір про утворення Європейського Союзу.
13. Амстердамський договір (1997)
14. Сутність шенгенської угоди (1997)
15. Лісабонський договір (1997)
16. Євро – грошова одиниця ЄС.
17. Брекзінт: сутність та причини
18. Символіка Європейського Союзу
19. Характерні риси організаційної структури ЄС
20. Основні органи Європейського Союзу та їх функції
21. Механізм прийняття рішень у ЄС.
22. Європейська Конституція: структура, головні здобутки, процес ратифікації.
23. Право Європейського Союзу та його принципи.
24. Джерела права Європейського Союзу.
25. Захист прав людини в Європейському Союзі
26. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод.
27. Європейський Суд із прав людини і принципи його діяльності
28. Суб'єкти подання скарги до європейського суду
29. Порядок подання скарги до Європейського Суду.
30. Основні принципи бюджетної політики Європейського Союзу
31. Джерела формування бюджету ЄС.

32. Формування договірно-правових і політичних засад співробітництва України і ЄС
33. Критерії розширення і поглиблення європейської інтеграції
34. Основні етапи процедури вступу до Євросоюзу
35. Політика ЄС щодо України (Східне партнерство, Зона вільної торгівлі між Україною та ЄС, Міжпарламентський діалог Україна-ЄС, Співробітництво України та ЄС у сфері юстиції, свободи та безпеки, безвізовий діалог Україна-ЄС, Регіональне співробітництво між Україною та ЄС, Торговельно-економічне співробітництво, співпраця України і ЄС в енергетичній сфері, інвестиційне співробітництво).
36. Угода про Асоціацію між Україною і ЄС (2014)
37. Саміти Україна-ЄС.
38. Надання Україні безвізового режиму.
39. Прикінцевий механізм вступу України до ЄС.
40. Причини утворення Організації Північноатлантичного Договору (НАТО)
41. Брюссельський договір (1948)
42. Початок холодної війни. План Маршалла. Блокада Західного Берліну.
43. Процес підписання Північноатлантичного договору
44. Суть Північноатлантичного договору
45. Система безпеки на платформі НАТО
46. Суть Стратегічної концепції НАТО.
47. Конструктивні складові системи управління НАТО.
48. Основні функції Північноатлантичної Ради, Генерального Секретаря НАТО, Міжнародного секретаріату НАТО, Комітету оборонного планування, Групи ядерного планування, Військового Комітету, Міжнародного військового штабу.
49. Механізм прийняття рішень в НАТО
50. Саміти НАТО
51. Збройні Сили НАТО. Зона відповідальності ЗС НАТО
52. Структура органів військового управління ОЗС НАТО.
53. Витрати на оборону в країнах НАТО. Бюджет НАТО.
54. Сутність та значення інститутів партнерства та діалогу між НАТО й іншими країнами
55. Розкрийте суть програми «Партнерство заради миру» (ПЗМ).
56. Які конкретні заходи передбачає План дій щодо членства в НАТО (ПДЧ)?
57. Правові чинники вступу України до НАТО. Основні міфи щодо НАТО.
58. Хартія про особливе партнерство між Україною та Організацією Північно-Атлантичного договору

59. Основні напрямки співпраці України із НАТО
60. Основні критерії отримання державою членства в НАТО
61. Процес вступу України до НАТО
62. Соціально-політичні переваги та недоліки вступу України до НАТО.
63. Організація Об'єднаних Націй (ООН): мета, організаційна структура та основні функції її підрозділів.
64. Роль України у становленні ООН
65. Світова Організація Торгівлі (СОТ): основні принципи діяльності, члени СОТ правова база та функції.
66. Характеристика основних органів СОТ.
67. Стосунки між Україною і СОТ.
68. Міжнародний Валютний Фонд (МВФ): історія створення, мета, функції, члени.
69. Структура органів управління МВФ.
70. Взаємостосункам України і МВФ.

ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ, УМІНЬ ТА НАВИЧОК СТУДЕНТІВ

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Таблиця 1 – Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90–100	A	відмінно	зараховано
82–89	B	добре	
74–81	C		
64–73	D	задовільно	
60–63	E		
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Таблиця 2 – Кількість і зміст модулів

Модуль	Кредити	Лекції (год.)	Лаб. роботи. Кількість (роб./год)	Практичні заняття (семінари) (год.)	Конт- рольна робота	Колок- віуми
I	2,0	16	—	8	—	1

Таблиця 3 – Оцінювання знань, умінь та навичок студентів з окремих видів роботи та в цілому за модулем (в балах)

Вид роботи	Модуль I
1. Виконання практичних завдань / 1 завдання – 3/	48
2. Індивідуальне завдання	
3. Колоквіуми / 1 колоквіум – 26/	26
Всього	74